

CONTRIBUȚII LA ISTORICUL ASOCIAȚIEI ORTODOXE „OASTEĂ DOMNULUI” – FILIALA DIN BEIUȘ – ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Cornelia ROMÎNAȘU*,
Radu ROMÎNAȘU**

CONTRIBUTIONS TO THE HISTORY OF THE “ARMY OF GOD” ORTHODOX ASSOCIATION – BRANCH OF BEIUȘ – DURING THE INTERWAR PERIOD

Abstract

After the Great Union of 1918, the unitary national state took over the main directives which endorsed the cultural development of the postwar Romanian society. Gradually, in time, they heard some voices argued a particular crisis which the Romanian Church was passing through. This - in the minds of some - was not able to keep pace with the interwar time changes and needs. To keep a note of balance between the many points of view expressed, we must specify that the institution has endeavored, throughout the period between the wars, to make the clergy in a dynamic cultural factor, in a spiritual “light”, in the process initiated by the young Romanian unitary state. In addition to strengthening the religious sentiment among the community, the Church was required to increase the nation’s culture and civilization by supporting the cultural act in cooperation with the other official institutions of the country.

In this context, the “Army of God” Association emerged, a movement that fought to renew morally and religiously the society, a firm declaration of a spiritual war against the passions and wickedness.

Initiated in Sibiu, by the Orthodox priest Iosif Trifa (1888-1938), on January 1st 1923, having the blessing of the Metropolitan of Transylvania, Nicolae Bălan, the “Army of God” raised at its inception, against two scourges which crushed the Romanian society: alcoholism and oath. Gradually, it has expanded its action against all passions that dehumanize the man, this increasingly more alienating him from the authentic Christian life. Therefore, the fundamental goal of the “Army” was “finding, living and proclamation of Jesus Christ the Crucified” in the middle of the Orthodox Church. The activity of the Association’s Beiuș subsidiary revealed especially in 1932, when 21 cultural and religious meetings were held (lectures, recitation and religious chants), attended by many residents of the town. Such events continued until the spring of 1933, when the branch temporarily ceased its work, being repeated in the winter of 1934, by a religious social soire held in the town House of Culture.

The program included conferences held by the priests Petru Papp and Ioan Mihale backed by the recitation of religious verses.

Throughout the whole Lent of 1940, the “Army of God” of Beiuș organized a cycle of lectures and sermons, which covered various topics in the sphere of the religious and historical life.

Key words: Army of God, Orthodox Church, Beiuș, Interwar period.

* Muzeul Țării Crișurilor, corne_romanasu@yahoo.com.

** Universitatea din Oradea, rrd1214@yahoo.com.

Implicarea Bisericii în procesul de promovare a culturii la nivelul societății românești interbelice s-a produs pe fondul existenței unei experiențe acumulate anterior actului Marii Uniri, când, în condiții politice, sociale și culturale nefavorabile, reprezentanții acesteia au reușit să organizeze o platformă de rezistență națională și de apărare a limbii și școlii românești în fața tendințelor de deznaționalizare inițiate, mai ales, după pactul dualist din 1867. De altfel, începutul procesului de culturalizare a lumii rurale românești a coincis cu acțiunea Bisericii, deoarece preotul a reușit să se apropie poate cel mai bine de comunitatea rurală, pe care a înțeles-o și din care provenea de cele mai multe ori.

După momentul 1918, statul național unitar a preluat principalele mecanisme care au vizat dezvoltarea culturală a societății românești. Treptat, în epocă, s-au auzit o serie de voci care avansau ideea unei anumite crize prin care trecea Biserica. Aceasta – în concepția unora – nu mai era capabilă să țină pasul cu schimbările și necesitățile timpului interbelic. Totuși, pentru a păstra o notă de echilibru între numeroasele puncte de vedere exprimate la acea vreme, trebuie să specificăm faptul că această instituție divino-umană s-a străduit, pe tot parcursul perioadei dintre războaie, să transforme clerul într-un factor cultural dinamic, într-un „luminător” spiritual, în procesul declanșat de tânărul stat național unitar român. Pe lângă consolidarea sentimentului religios în mijlocul comunității, reprezentanții clerului au fost solicitați să acționeze pentru creșterea gradului de cultură și civilizație a națiunii, prin susținerea actului de cultură în colaborare cu celelalte instituții oficiale ale țării¹.

Biserica și-a dat acordul în această privință, însă a solicitat, alături de alte condiții stabilite, ca misiunile culturale să conțină un program bine structurat, gândit în prealabil, care să fie scos în totalitate de sub influența politicului, pentru a se urmări doar interesul cultural².

Aceste deziderate au fost împărtășite și de reprezentanții vieții bisericești din Crișana, care, începând din anul 1919, s-au preocupat de promovarea unei vieți religioase și culturale autentice în această provincie istorică românească, greu încercată de vicisitudinile politice anterioare anului 1918.

Principalele mijloace de acțiune prin care s-a urmărit promovarea sentimentului religios și a actului de cultură au fost catehizarea tineretului școlar, realizarea unor vizite canonice, organizarea unor instituții specifice, constituirea unor reuniuni și asociații cultural-religioase, atât pentru cler, cât și pentru mireni, care să activeze în plan religios, cultural, social și filantropic.

În ședința sinodului eparhial orădean din 20 septembrie 1921, episcopul Roman Ciorogariu a făcut referiri despre viața moral-religioasă a mirenilor, care a fost puternic afectată de cataclismul „marelui război”, problema școlilor confesionale, catehizarea tineretului în școli etc³.

Deși a ajuns episcop la o vârstă înaintată (69 de ani), Roman Ciorogariu și-a investit toată experiența sa în rezolvarea acestor probleme din eparhie, acționând încontinuu pentru buna organizare și înzestrare a Episcopiei cu toate instituțiile și așezămintele necesare unei bune funcționări⁴. Nu au fost neglijate nici chestiunile ce vizau situația preoțimii, lipsa lăcașelor de cult, grija pentru tineret și pentru formarea acestuia într-o morală creștină autentică, lupta împotriva concubinajului, care promova un proces de destrămarea morală a familiei tradiționale etc⁵.

În consecință, intelectualitatea românească a insistat ca biserica să-și dezvolte mai amplu latura socială în societatea civilă, alături de alte instituții care urmăreau scopuri similare⁶.

¹ Augustin Vancea, *Procesul de culturalizare prin biserică*, în *Legea românească*, 1928, nr. 5, p. 1-2.

² *Legea românească*, 1923, nr. 7, p. 7.

³ Petre Dejeu, *Instituțiunile culturale din municipiul Oradea și județul Bihor*, Tipografia „Franklin”, Oradea, 1937, p. 158; *Legea românească*, 1923, nr. 27, p. 3-4; *Ibidem*, 1924, nr. 18, p. 4; *Ibidem*, 1935, nr. 17, p. 151.

⁴ Gheorghe Lițiu, *Biserica Ortodoxă Română din eparhia Oradiei din veacul al XVIII-lea până în zilele noastre, în Trepte vechi și noi de istorie, cultură și viață bisericească în Eparhia Oradiei. Mărturii-Evocări*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române Oradea, 1980, p. 175-176.

⁵ D. I. Belu, *În al treilea an de arhipăstorie*, în *Calendarul eparhiei ortodoxe române Oradea*, Tipografia Diecezană, Oradea, 1939, p. 65-71.

⁶ Alexandru Zub, *Ortodoxia română în disputele din perioada interbelică*, în *Xenopoliana*, 1999, nr. 3-4, p. 10-13.

Erau multe de înfăptuit, sub raport moral și religios, în cadrele României întregite, greutățile războiului determinând o diluare a credinței. Bisericele erau goale, iar disoluția morală a societății, sub imperiul ateismului, teozofiei și ocultismului, era amplificată de o serie de curente politice periculoase, precum bolșevismul și comunismul. Acțiunea concertată a acestora a reușit să frângă brâul ortodoxiei, credința căpătând un aspect formal și simbolic. În acest context, s-a simțit necesitatea unei acțiuni energice, care să reaprindă, printr-o scânteie, focul ortodoxiei, care era înghețat de practicarea unui creștinism învechit.

În acest context a apărut Asociația „Oastea Domnului”, o mișcare care milita pentru reînnoirea sub raport moral-religios a societății, o declarație fermă de război sufletesc contra patimilor și răutăților⁷.

Mișcarea a reprezentat un aluat nou în frământătura Bisericii Ortodoxe Române și a societății; ea chema creștinii la trăirea cu adevărat a ortodoxiei, prin înlocuirea așa-zisului „creștinism de duminică” cu acțiunea conlucrării neîntrerupte a omului cu Dumnezeu⁸.

Inițiată la Sibiu, de preotul ortodox Iosif Trifa (1888-1938), la 1 ianuarie 1923, cu binecuvântarea Mitropolitului Ardealului, Nicolae Bălan, „Oastea Domnului” s-a ridicat, la începuturile sale, împotriva a trei flageluri care măcinau societatea românească: alcoolismul, tabagismul și sudalma. Treptat, ea și-a lărgit acțiunea contra tuturor abaterilor de la morala și de la normele de conviețuire creștină și socială. Prin urmare, scopul fundamental al „Oastei” era „aflarea, trăirea și vestirea lui Iisus Hristos Cel Răstignit” în mijlocul Bisericii ortodoxe. Preotul Trifa, prin această inițiativă, n-a fost și nu s-a numit niciodată un reformator al dogmelor și învățăturilor Bisericii strămoșești, ci a urmărit schimbarea și dinamizarea vieții clerului și a mirenilor, în sensul înnoirii lor morale. Alte scopuri importante pentru care milita mișcarea erau îndreptate spre cunoașterea temeinică a Bibliei și a scrierilor patristice, care reprezentau modele de viață și luptă creștină pentru un „ostaș” al Domnului. Misionarismul laic și voluntariatul Asociației erau alte obiective care urmăreau revitalizarea vieții religioase în Biserica Ortodoxă Română.

Orice creștin putea să intre în cadrele acestei mișcări religioase printr-un jurământ (hotărâre), prin care se angaja să inițieze o luptă sufletească neîncetată împotriva păcatelor.

După depunerea legământului, ca semn de intrare în „Oastea Domnului”, fiecare ostaș primea o medalie în formă de cruciuliță, având pe ea o inscripție biblică: „Iar tu te luptă și suferă ca un bun ostaș al lui Hristos, în Oastea lui Iisus” (2 Timotei: 2, 3). Aceasta se purta pe piept în orice împrejurare, ca o dovadă că respectivul creștin face parte din Asociație⁹.

Mișcarea religioasă a fost definită, de-a lungul perioadei interbelice, în diverse forme, toate sugerând dorința sa de redeşeptare a sentimentului religios, amortit și sufocat în chingile simbolismului și superficialității: „mișcare de pătrundere în adâncimile vieții sufletești”; „armată de suflete ce luptă împotriva răutăților sub steagul Domnului Iisus Hristos și al Bisericii Sale”; „un răsad proaspăt în grădina Bisericii”; „far luminos ce aduce lumina credinței și evangheliei, având un rol important în consolidarea credinței ortodoxe”¹⁰ etc.

Treptat, numărul membrilor a crescut, mulți credincioși sesizând importanța Asociației în ceea ce privește coborârea învățăturii ortodoxe în praxisul social. Scrisul preotului Trifa a avut rolul principal în extinderea mișcării la nivelul țării, articolele sale, elaborate într-o manieră familiară, pe înțelesul tuturor, reușind să atragă în decurs de numai câțiva ani sute de mii de credincioși din toate categoriile sociale: țărani, muncitori, militari, elevi, studenți și intelectuali.

Scrierile preotului puteau fi citite în gazeta religioasă pentru popor, *Lumina satelor*, a cărei redacție i-a fost încredințată de mitropolit începând din anul 1922, în suplimentul

⁷ Iosif Trifa, *Ce este Oastea Domnului?*, Editura „Oastea Domnului”, ediția a VII-a, Sibiu, 2003, p. 18-19; Ion I. Porumb, *Pe marginea Congresului „Oastei Domnului”*, în *Noua Gazetă de Vest*, Oradea, 1938, nr. 727, p. 1.

⁸ *Iisus Biruitorul*, Sibiu, 2005, nr. 7, p. 2.

⁹ Iosif Trifa, *op. cit.*, p. 6-11; Traian Dorz, *Zile și adevăruri istorice*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 1993, p. 26.

¹⁰ Andrei Lupșa, „Oastea Domnului”, în *Calendarul eparhiei ortodoxe române Oradea*, 1939, p. 8; *Noua Gazetă de Vest*, 1937, nr. 447, p. 2; *Ibidem*, 1938, nr. 678, p. 4; *Sectarismul și Oastea Domnului*, în *Gazeta de Vest*, 1934, nr. 1299, p. 2.

religios, tipărit odată cu anul 1930, sub titlul *Oastea Domnului*, precum și în săptămânalul Asociației, intitulat *Iisus Biruitorul*, fondat cinci ani mai târziu de același preot.

Pe lângă numeroasele sale articole, el a publicat peste 30 de cărți și broșuri, aproape toate în mai multe ediții. Unele au apărut în tipografiile particulare din Sibiu, altele în tipografia „Oastei Domnului”.

Asociația religioasă de la Sibiu s-a bucurat de simpatia și sprijinul unor intelectuali de prestigiu, precum istoricul Nicolae Iorga, filosoful Nae Ionescu, părintele Dumitru Stăniloae, preotul și scriitorul Gala Galaction, avocatul Ioan Grigorie Opreșan, scriitorul Alexandru Lascarov-Moldoveanu, arhimandritul Iuliu Scriban¹¹.

Actul de naștere al „Oastei Domnului” l-a constituit apelul publicat de preotul Trifa, în primul număr al gazetei *Lumina satelor*, din anul 1923: „Cititorilor! Veniți să facem o intrare creștinească în anul cel nou. Avem noi românii două mari păcate care mai ales ne strică sufletul și traiul creștinesc: sudalma și beția. Veniți să facem o hotărâre și o întovărășie de luptă împotriva lor ca să le scoatem din casa noastră, din traiul nostru și al vecinilor noștri. Această întovărășie o facem așa, că publicăm mai jos o Hotărâre (vezi anexa 1). Toți care voiesc și se hotărăsc să intre în lupta de scoatere a sudalmei și beției din traiul lor vor iscăli această Hotărâre”¹².

Rezultatul apelului publicat a depășit și cele mai optimiste așteptări, zeci, sute și apoi mii de credincioși din întreaga țară s-au angajat cu hotărâre, consolidând rândurile „Oastei Domnului”. O mișcare nemaivăzută – cum aveau să o catalogheze istoriografii de mai târziu – se naștea în mijlocul Bisericii ortodoxe, chemând lumea la practicarea unui creștinism activ¹³.

Nici societatea românească din Bihor nu a putut rămâne indiferentă și insensibilă față de Asociația care se contura la Sibiu. Astfel, prin eforturile episcopului Roman Ciorogariu și ale vicarului Andrei Crișanul, în anul 1929 ia ființă filiala „Oastei Domnului” din eparhia Oradiei, în urma unui apel adresat de cele două fețe bisericești către enoriașii orădeni, care erau chemați să îmbrățișeze această mișcare religioasă născută în biserica ortodoxă. Apelul avea să devină actul de întemeiere a Asociației „Oastea Domnului” din Oradea, care a pornit la drum cu circa 100 de persoane ce au semnat hotărârea (jurământul) de adeziune¹⁴.

O importantă filială a Asociației a funcționat în perioada interbelică și la Beiuș, sub coordonarea preotului Pașcu Bolcaș, care a slujit altarul la biserica din localitate în perioada anilor 1925-1936¹⁵. Acesta a fost pentru o scurtă perioadă de timp și profesor-catihet la școlile beiușene. Prin strădaniile sale, cincisprezece eleve de la Școala Normală de învățătoare au intrat în Asociația „Oastea Domnului” cu jurământul „...că vom ține legătura vie cu Comandantul nostru suprem care este Stăpânul lumii, Iisus Hristos”¹⁶. Acestea¹⁷ au trimis și o scrisoare de adeziune preotului Iosif Trifa la Sibiu, din care cităm un pasaj semnificativ: „...citind mereu Lumina satelor, precum și cărțile scoase la lumină de Sfinția Voastră, mărturisim cu toată sinceritatea că sămânța din ele a prins rădăcini și în sufletele noastre...Vă rugăm să binevoiți a ne înscrie și pe noi în Oastea Domnului făgăduind solemn că vom lupta și vom îndemna și pe alții la luptă contra tuturor fărădelegilor și patimilor care rod la rădăcina pomului existenței noastre naționale”¹⁸.

De altfel, preotul Bolcaș își manifesta încrederea față de atitudinea de viitor a noilor membre prin cuvintele: „...am convingerea să cred că elevele mele fiind mâine

¹¹ *Noua Gazetă de Vest*, 1938, nr. 727, p. 1; Mircea Păcurariu, *Cărturari sibieni de altădată*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 503-504; Idem, *Dicționarul teologilor români*, Editura Univers enciclopedic, București, 1996, p. 460; *Iisus Biruitorul*, 2005, nr. 7, p. 1,4; Miron Erdei, *Propovăduirea în Biserica ortodoxă română din Transilvania, în prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Cogito, Oradea, 2001, p. 261-262.

¹² Iosif Trifa, *Să facem o intrare creștinească în anul cel nou*, în *Lumina satelor*, Sibiu, 1923, nr. 1, p. 1.

¹³ *Iisus Biruitorul*, 2005, nr. 7, p. 5.

¹⁴ *Noua Gazetă de Vest*, 1938, nr. 728, p. 4; *Oastea Domnului în ofensivă*, în *Lumina satelor*, 1929, nr. 20, p. 6

¹⁵ Miron Erdei, *op. cit.*, p. 285.

¹⁶ *Elevele unei școli normale întră în Oastea Domnului*, în *Lumina satelor*, 1928, nr. 24, p. 3.

¹⁷ Numele elevelor: Antonia Anghel, Silvia Aron, Georgina Cioara, Dumitra Cenușă, Constanța Iliescu, Ana Gonea, Veronica Jurca, Elena Lungu, Maria Magdeș, Aneta Bârzu, Valeria Mătrulescu, Valeria Modolea, Otilia Munteanu, Emilia Popescu, Maria Stan, Florica Țivlea, Iulia Uscătescu și Hortensia Vidican.

¹⁸ *Din fronturile Oastei Domnului*, în *Lumina satelor*, 1929, nr. 15, p. 6.

învățătoare...vor răspândi cu largă mână învățătura creștină....Credința mea – scria tot preotul beiușean – e că relele din țară nu vor dispărea prin nici o reformă de ordin politic, financiar, economic, ci numai prin regenerarea vieții fiilor neamului în această credință... În acest scop, răspândesc foaia și cărțile de la Lumina satelor și vestesc Oastea Domnului”¹⁹.

O adeziune interesantă la mișcarea religioasă a „Oastei Domnului” a trimis la Sibiu și Ioan Grecu, elev în clasa a V-a la Liceul din Beiuș: „fiind îndemnat de colegul meu Papp Vasile și cetind ziarul dumneavoastră Lumina satelor, despre oastea lui Hristos cea adevărată, vin și eu a vă ruga spre a mă primi și pe mine în adevărata oaste a lui Hristos... Și fiindcă sunt de la țară...vă rog a-mi trimite și mie medalia oastei lui Hristos pentru a fi ascultat cu mai mare plăcere de popor”²⁰.

Legătura Beiușului cu inițiatorul Asociației „Oastea Domnului” a fost una destul de profundă și coboară spre anii de început ai secolului al XX-lea, când tânărul Iosif Trifa își va continua studiile la liceul din localitate, în perioada anilor 1903-1907. Liceul din Beiuș era pe atunci singurul institut din Ungaria recunoscut și în Austria vremii ca echivalent cu institutele secundare de acolo, fiind la începutul secolului precizat unul dintre cele mai renumite școli din Ungaria, fără ca acest fapt să determine acordarea vreunui ajutor financiar din partea statului ungar, care ar fi putut susține instituția, cum era și firesc, din taxele și impozitele plătite de cele patru milioane de români transilvăneni²¹.

La venirea în Beiuș a tânărului Iosif, în liceu domnea acea atmosferă tensionată generată de ordonanța emisă de Ministrul Instrucțiunii Publice din Ungaria în iulie 1889, prin care s-a hotărât ca în clasele superioare ale liceului românesc din Beiuș toate materiile – cu excepția religiei și a limbii române – să se predea în limba maghiară. În perioada imediat următoare s-a evidențiat – cu repercusiuni extrem de nefaste pentru români – proiectul de lege școlară din 1907 inițiat de contele Appony, ministrul Instrucțiunii Publice, care a reprezentat apogeul politicii de maghiarizare prin intermediul școlii.

În acest context, tânărul Iosif Trifa, de optsprezece ani, elev al liceului românesc din localitate, a avut o atitudine demnă, revelând o latură mai puțin cunoscută a personalității sale. Este vorba de o scrisoare adresată de acesta la 1 martie 1906 elevului Leon George (viitor subsecretar de stat în cadrul Ministerului Industriei și Comerțului din România) din clasa a VII-a a Liceului Național din Iași. Spicuim un paragraf edificator în acest sens: „... Străinii până acolo au mers încât și din acest sărac institut au scos limba românească. (...) Cât despre mine, află că sunt fiu de țaran român din țara și satul lui Iancu²² și Horea. Ținutul în care m-am născut e curat românesc. Deși în școală m-am întâlnit cu o limbă și o cultură străină, eu am rămas pe lângă dulcea limbă vorbită de moșii și strămoșii mei, și pe cale particulară am studiat și studiez cu plăcere literatura noastră.(...)”²³.

În ședința de primăvară din anul 1928 a tractului protopopesc Beiuș, s-a hotărât demararea unei ample acțiuni care viza răspândirea gazetei *Lumina satelor* și propaganda activă în rândul mirenilor pentru intrarea în „Oastea Domnului”. Aceste hotărâri au fost propuse și susținute de protopopul Petru E. Papp și de preotul Petru Bolcaș²⁴.

Inițiativa clerului beiușean a fost susținută și de atitudinea Mitropolitului Nicolae Bălan, care avea să declare, într-o ședință a Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei de Sibiu, ținută la 19 mai 1930 că „...multă vreme am căutat între preoții noștri un om care să mă înțeleagă. Mă felicit și mulțumesc lui Dumnezeu că am găsit în părintele Iosif Trifa omul de nădejde care mi-a înțeles intențiile și pe care-l socotesc unul din cei mai vrednici colaboratori ai mei. Îi mulțumesc din acest loc pentru acțiunea lui misionară pe care o

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Oastea noastră crește*, în *Ibidem*, 1924, nr. 46, p. 3.

²¹ Constantin Pavel, *Școalele din Beiuș*, Editura Tiparul Tipografiei „Doina”, Beiuș, 1928, p. 212.

²² Părintele Iosif Trifa s-a căsătorit în anul 1911 cu Iuliana Iancu, nepoata de frate a lui Avram Iancu, marele erou național român. Vezi în acest sens, Traian Dorz, *Fericiții noștri înaintași*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2009, p. 14.

²³ Iosif Trifa, *Rosturile naționale ale Oastei Domnului*, în *Isus Biruitorul*, 1935, nr. 25, p. 3.

²⁴ *Tractul protopopiatului Beiuș pentru „Lumina satelor” și „Oastea Domnului”*, în *Lumina satelor*, 1928, nr. 20, p. 1.

dezvoltă la „Lumina Satelor” și în „Oastea Domnului”, cu toată priceperea și cu toată hărnicia. Mișcarea e bine inițiată și bine condusă...”²⁵.

Cotidianul din localitate, *Beiușul*, a prezentat constant, prin redactarea unor articole ample, acțiunile preoților și învățătorilor în direcția promovării activității „Oastei Domnului” și a gazetei *Lumina satelor* în rândul societății civile românești. S-au lansat apeluri pentru abonarea unui număr cât mai mare de intelectuali din localitate, deoarece comitetul de redacție al ziarului beiușean era de părere că această gazetă religioasă pentru popor a fost scrisă de preotul de la Sibiu „într-un duh creștinesc și românesc ca nimeni altul”. Răspunsul societății civile locale a fost „destul de mulțumitor” – se aprecia într-un articol –, deoarece o serie de personalități ale vieții publice și culturale, precum Nerva Traian Cosma (primar), Carol Papp (notar), Traian Vidican (prim-pretor) și Augustin Ciaviciu (avocat) s-au abonat la gazetă, fapt realizat și de două instituții locale (Industria de lemn și Banca Poporală - filiala Beiuș), fiecare cu câte zece abonamente²⁶.

Aprecierile colectivului redacțional de la *Beiușul* erau în consens cu cele ale Mitropolitului Ardealului: „Sfaturile și îndrumările acestei gazete se vor potrivi cu trebuințele zilelor noastre – sublinia Nicolae Bălan –, ca să fie spre întărirea bunelor moravuri, spre povățuire către împlinirea dorințelor cetățenești, spre buna chivernisire a gospodăriei naționale, spre cumpăt și cruțare în toate, spre călăuzirea tineretului, spre pacea și buna înțelegere între toți fiii neamului nostru românesc. Ea va fi scrisă cu dragoste pentru popor, de luminarea și binele lui și cu aceeași dragoste așteaptă să fie primită și citită”²⁷.

Activitatea filialei beiușene a Asociației s-a evidențiat mai ales în anul 1932, când au fost organizate 21 de întruniri cultural-religioase (conferințe, declamări și cântări religioase), la care au participat numeroși locuitori ai urbei²⁸. Asemenea manifestări au continuat până în primăvara anului 1933, când filiala și-a încetat temporar activitatea, aceasta fiind reluată în iarna anului 1934, printr-o șezătoare religioasă desfășurată în sala Casei de cultură din oraș.

Programul a cuprins conferințe susținute de preoții Petru Papp și Ioan Mihale, profesor de religie la Școala Normală de fete din localitate, dublate de declamări de versuri religioase²⁹.

Pe tot parcursul Postului Mare al anului 1940, „Oastea Domnului” din Beiuș a organizat un ciclu de conferințe și predici, care au abordat subiecte diverse din sfera vieții religioase și istorice. Și-au dat concursul preoții Cornel Sava (*Frământări religioase ale timpului*), Petru E. Papp (*Habsburgii și Ardealul*), Pavel Corbu (*Urmarea lui Hristos prin suferință*), Ilie Mihele (*Puterea credinței, Drumul iertării și al biruinței*), Ion Cican (*Patria și Biserica străbună*), B. Totoiescu (*Sfințirea omului prin muncă, Habsburgii și Bucovina*³⁰).

De asemenea, „Oastea Domnului” din Beiuș a organizat săptămânal, în fiecare zi de marți, conferințe în fața unui public numeros, care a început să conștientizeze rolul Asociației în viața religioasă și culturală a regiunii. Dintre cele mai interesante conferințe amintim: *Legăturile bisericii ortodoxe românești cu Constantinopolul, Ortodoxie și românism, Despre providența divină, Familia și armonia socială, Despre vechii protopopi ai Beiușului, Concepția creștină despre lume și viață, Problema sufletului și lumina științei moderne, Maghiarizare prin biserică, Sava Brancovici în adevărata sa lumină*. Astfel, prin aceste manifestări, filiala Asociației din Beiuș a contribuit nemijlocit la consolidarea sentimentului religios și național³¹. Ea a încercat să introducă în circuitul public dezbaterea pe înțelesul tuturor a unor probleme stringente de ordin religios, cultural și național. Nu era vorba de vreo emfază, ci de o modestie a unor caractere puternice care și-au propus să popularizeze cunoștințe religioase și culturale, pe care să le scoată dintr-o stare de osificare, să le fertilizeze și să le revigoreze, printr-un contact direct, nemijlocit, cu un auditoriu dornic de cunoaștere și schimbare lăuntrică.

²⁵ *Biserica și școala*, 1930, nr. 29, p. 3.

²⁶ *Beiușul*, 1923, nr. 6, p. 3.

²⁷ Nicolae Bălan, *Binecuvântare arhierescă*, în *Lumina satelor*, 1922, nr. 1, p.1.

²⁸ Arhivele Naționale-Direcția Județeană Bihor, *fond Protopopiatul ortodox Beiuș*, dos. 207/1933, f. 143.

²⁹ *Universul*, 1934, nr. 19, p. 10.

³⁰ *Activitatea din Postul Mare a Oastei Domnului din Beiuș*, în *Noua Gazetă de Vest*, 1940, nr. 1121, p. 2; *O mare ofensivă spirituală la Beiuș*, în *Ibidem*, nr. 1124, p. 4.

³¹ *Noua Gazetă de Vest*, 1939, nr. 811, p. 7; *O citadelă culturală: Beiușul*, în *Gazeta de Vest*, 1933, nr. 889, p. 4.

Aceste manifestări religioase și culturale organizate de Asociația „Oastea Domnului” au fost susținute și de alte reuniuni similare din oraș precum *Reuniunea Femeilor Ortodoxe române* și *Reuniunea Femeilor Române din Beiuș și jur.* De asemenea, au fost invitați să participe și reprezentanți ai vieții bisericești din Oradea, evidențiindu-se în acest sens preoții Ștefan Munteanu și Andrei Lupșa, ultimul un lider al „Oastei Domnului” care s-a impus prin cuvântările sale clar exprimate, animate de întrebări retorice, cu o stilistică aleasă. În acest mod, Biserica a încercat să fie elementul esențial de consolidare a moralității în societatea românească, urmărind diminuarea și chiar stoparea concubinajului, și creșterea natalității în familia creștină³².

Filiala din Beiuș a asociației care face obiectul cercetării noastre a urmărit, alături de alte reuniuni similare, să promoveze actul cultural-religios în ambele medii de locuire (urban și rural), în același timp acționând și în direcția consolidării misionarismului laic (în vederea stopării unor acțiuni energice inițiate de cultele neoprotestante, care vizau atragerea de prozeliți din rândurile ortodocșilor și greco-catolicilor) în societatea civilă românească, a încurajării pe scară largă a inițiativelor filantropice.

Membrii beiușeni ai Asociației s-au aplecat cu devotament asupra problemelor religioase și culturale de la granița de vest a țării, contribuind astfel la consolidarea spiritualității românești din zonă.

Fenomenul asociaționismului religios, care a funcționat cu rezultate notabile în societatea interbelică, trebuie văzut și analizat ca parte integrantă a unui proces mult mai vast, care urmărea consolidarea statului național unitar român. Din această perspectivă, asociațiilor confesionale românești (ortodoxe și greco-catolice) le-au mai revenit o sarcină fundamentală: să consolideze în societate atașamentul față de România întregită și să identifice instrumentele spirituale și pedagogice cele mai eficiente pentru a forma cetățeanul român capabil să realizeze un consens în jurul noului sistem politic creat după momentul 1918.

ANEXĂ

„Hotărârea” publicată de preotul Iosif Trifa în primul număr din anul 1923 al foii „Lumina satelor” pentru toți cei care doreau să intre în Asociația „Oastea Domnului”

Hotărâre

Subsemnatul, gândindu-mă cum aş putea intra în anul cel nou cu folos și mântuire sufletească, mă hotărâsc prin aceasta, cu începere de la anul nou, să scot din traiul meu sudalma și beția...Mă lapdă cu ură și scârbă de aceste păcate și mă hotărâsc, pe anul ce vine, să-mi păstrez mintea și judecata așa limpezi și curate cum mi le-a lăsat Dumnezeuul meu și limba, de asemenea, să mi-o pun numai în slujba Lui.

Intru prin această hotărâre în rândul celor care se vor hotărî ca și mine, ca astfel toți împreună ca niște buni ostași ai lui Hristos, să începem lupta cea sfântă a curățirii vieții noastre de păcatele cele multe și grele...Pe Mântuitorul meu, Iisus Hristos, rugându-l să mă ajute și pe mine ca să lupt în oastea Lui, iscălesc această hotărâre ce s-a făcut pentru binele și mântuirea mea sufletească.

(*Lumina satelor*, 1923, nr. 1, p. 1)

³² Petru Ciuhandu, Mihai Apan, *Viața religioasă, în Beiușul și lumea lui*, coordonatori Ioan Degău, Nicolae Brânda, vol. II, Editura Primus, Oradea, 2008, p. 724-725; Radu Romînașu, *Asociații culturale românești din Oradea și județul Bihor în perioada interbelică*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2008, p. 363, 374.

